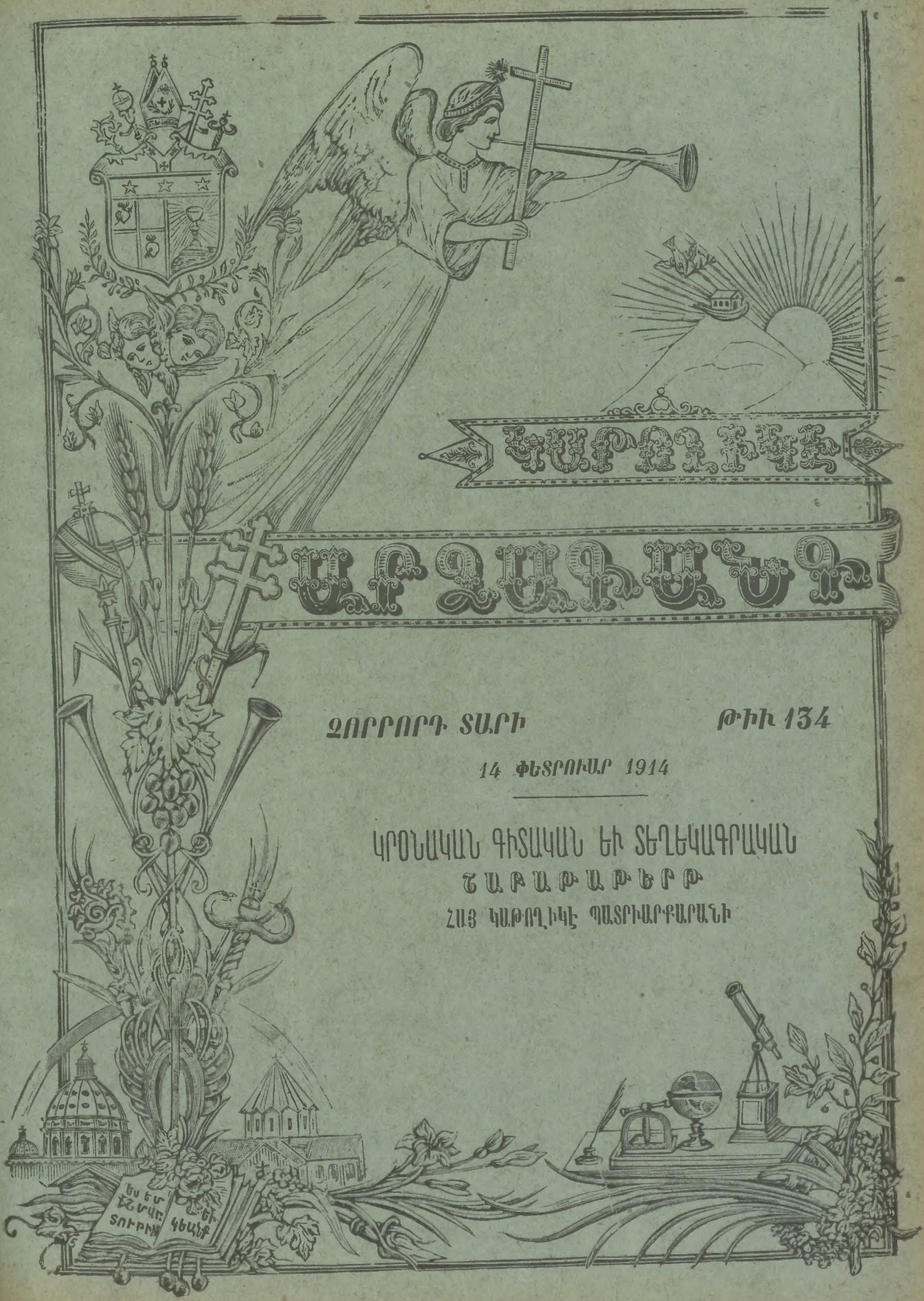

ՄԱՐ ԶԱՐԳԱՄՆՍԳ

ՄԱՐ ԶԱՐԳԱՄՆՍԳ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 134

14 ՓԵՏՐՈՒՄԸ 1914

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԵՍ ԵՄ
ԵՆՍՈՒ
ՏՈՒՐՈՒ
ԿԵՆԵՐ

ՏՕՒԱՑՈՅՑ

Փետրուար 15 † Կիր. ակ.

16 Բշ. քմ. Սրբոյն Պիոնի փահանային եւ Մարկոսի Արեքունայ Եպիսկոպոսին եւ Կիրղի սարկաւագին եւ Աբդեայ Եպիսկոպոսին եւ Ումդդանայ եւ Սայենի եւ Բենիամինի սարկաւագին:

17 Դշ. քկ. Սրբոց Ղեւոնդեանց փահանայից:

18 Դշ. գմ. Պահոց:

19 *Եշ. գկ. Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց եւ այլոց զօրականացն Հայոց եւ ՌԼԶ վկայիցն: Օր մեռելոց:

20 Ուր. դմ. Պահոց:

21 Շք. դկ. Կոստանդնուպոլսոյ Ս. Ժողովոյն ճմ Հայրապետացն:

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՕՆԱԿԱՆՆԷ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԲԱԼԹ-ԱԼԹ-ԵՐԹ

Զորրորդ տարի 14 Փետրուար 1914 Թիւ 134

«Մերազան Բանաստեղծական Պոստի. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Երանգանց շաբաթաբերքը շաբաթական Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կատարել, ի բարգաւաճման կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնաւորութեան համար Մերազան Հայրն արագին կ'օրհնէ յետեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ Կարդ. Մերի Տէլ Վալի, աւ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս Ժ.Գ. Թեոքեան, Հայ-Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ 23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 բուսանմարտ:

ԴԵՊՈՒՆԵՐ ԵՒ ՍԱՐԳՈՒՆՔՆԵՐ

Բ.

ՃՆՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՂԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՊ (Շար. եւ վերջ)

Ճշմարիտ աղատութիւնն երբեք չ'ընդհատիր, չի հակառակիր ճշմարտութեան, այլ ընդհակառակը անոր զուգընթաց կ'երթայ, ինչպէս գետն իր քարափին, իւր օրինաւոր սահմանին հետ: «Սահման եղ եւ ո՛չ անցանք» ըստ լատինացի քննական օրէնքն ամէն սահմանաւոր արարածի համար է. ճշմարտութիւնն այդ սահմաններէն մէկն է: Զպիտի գտնուի երբեք ամենաազատախոս իսկ անձ մը՝ որ կտրած աղատութեան բռնաբարում օր. աղ. թուարանական օրէնքներն,

որքան ալ ստիպուած ըլլայ զանոնք ընդունիլ. հետեւաբար չի կրնար յանուն ազատութեան մերժել թէ $2+2=4$, թէ եռանկիւնի մը անկիւններու գումարը 180 կ'ընէ, ճշմարտութիւնը եւ ճշմարիտ գիտութիւնը այն սողաշար քանակն է որ ազատութեան գծին ուղղութեան կ'առաջնորդէ: Ազատութիւնն ինքնորոշումի մէջ կը կայանայ սկզբնաւորապէս, երբ ուրեմն բանական մարդն կը տեսնէ ճշմարտութիւնն եւ ինքնորոշումով կ'ընդունի զայն՝ ազատութիւնն հաշտեցուցած կ'ըլլայ ճշմարտութեան հետ եւ ասով ապահոված կ'ըլլայ անոր լաւ գործածութիւնը. ազատութիւնն մոլորութեանց, սխալի գիրկը նետել, սուտի գործիք ընել, զեղծանիւ ըսել է, չարաչար գործածել ըսել է, ազատութիւնն գերել, կապտել ըսել է:

Այս խորհրդածութիւններէ ետեւ զի՛նք ճշմարտութեան հարկը ազատութեան սուղն,

և եթէ կ'ուզենք բանաւոր ըլլալ պէտք է որ ընդունինք. առաջին՝ թէ իրականութիւնը անկախ է մեր մտքէն ու կամքէն, ուստի ազատ չենք զայն ընդունելու կամ չընդունելու, իրականութիւնը սահման է մեր ազատութեան և հարկ է յարգել զայն. այդ իրականութիւնն ալ, տեսանք, հիմնապէս ճշմարտութիւն ըսել է: Երկրորդ՝ թէ ճշմարտութիւնը կարծիք չէ. կարծեաց առջիւ ազատ էինք ընտրութիւն ընելու և որ մէկն մեզ հաւանական երեւի ընտրելու. բայց ո՛չ այնպէս ճշմարտութեան առջիւ, որ բնական պահանջն է մեր մտքի և վախճան մեր հետազոտութեանց. ճշմարտութիւնը հարկ մի է և ազատութիւնը անոր առջիւ պատճառաբանելու չէ, այլ Այո՛րն Այո՛, Ո՛չին Ո՛չ ըսելու է: Երրորդ՝ սխալին՝ կարեկցելի տրկարութիւն մըն է մարգկային, բայց գիտակցաբար սխալին մէջ յամառելն՝ նկարագրի ու բանականութեան անկումն է և չարութիւն. իսկ ուրիշներն ալ զիտմամբ խաբել և մոլորեցնել՝ սատանայական դաւաճանութիւն մ'է ընկերին դէմ, անիրաւութիւն մը ընկերութեան դէմ առհասարակ, բնութեան դէմ ապօրինութիւն մըն է:

Եւ հոս կարելի չէ ամբողջ հոգւոյ զայրոյթով չբողոքել այն լրագրութեան դէմ որ սուտի, զրպարտութեան, մոլորութեան մոռնեալիկ եղած՝ կը շահագործէ խեղճ ժողովրդեան զիւրահաւանութիւնը. որ արհամարհելով մէկտեղ ամէն ուսուցանող վերին իշխանութիւն. կ'ուզէ ինքն գերել մտքերը ներկայանալով յանդգնաբար հասարակաց կարծիքի ինքնակոչ ներկայացուցիչ և ատեան: Ի՞նչ չարիք չի գործեր այս ուղղութիւն ունեցող լրագրութիւնը. հաւատք, բարոյականութիւն, իշխանութիւն, առաքելութիւն, բարք ու նկարագիր այդ ամենօրեայ թողութիւններու ամէն տեղ ցրուելովն կ'ապականին. կարծես մարախի աղէտն է որ կը նորոգուի բարոյապէս:

Գիտէ՞ք ի՞նչ ըրաւ անգամ մը Սամսոն Փղշտացիներու դէմ վրէժխնդիր ըլլալու համար. բռնեց շատ մը աղուէսի ձագեր, պօշիւրնուն մէկ մէկ շահ կապեց և թողուց որ

արտերու մէջ սուրան այդ խորամանկութեան և նենգութեան տիպար կենդանիներն: Ահաւոր եղաւ հետեւանքը, քիչ ատենէն ամէն արտերն հրդեհուած էին և ածիւն դարձած: Չար լրագրութեան գործն է այդ որ ապագրութեան արագագիր դիւրիւթեւէն օգտուելով իր հազարաւոր թերթերուն կը կոչ սոսութիւն զրպարտութիւն և մոլոր սկզբունքներ. սուրհանդակը արագաթիւղ կը ցրուէ զանոնք ու մտքերն վարակուած են, աղետալի՛ իրողութիւն, հասարակաց կարծիքը պղտորած է և կը ստէ լրագրոյն հետ: Կը զրպարտէ անոր հետ և կը մոլորի: Կարծես այս լրագրութիւնն է որ դժոխային պատերազմութիւնն ստանձնած է փութացնելու այն օրը յորում պիտի ստուգուի մարգարէին խօսքը թէ «Մարդիկ պիտի լսեն ու պիտի չիմանան, պիտի հային ու չպիտի տեսնեն», այնքան չփոթած պիտի ըլլայ հասարակաց կարծիքը:

Տայր Աստուած որ մարդկութիւնը, և ի մասնաւորի մեր ազգը, արթննայ այս դաւաճանութեան դիմաց և լրագիրներու հանդէպ բանաւոր ընթացք մը բռնէ, խորհելով նախ թէ այդ թուղթը տպուած ըլլալուն համար անհատական մտքի ծնունդ ըլլալէ չի դադրիր, թէ շատ անգամ ընթերցողէն աւելի տխմար ու ստէպ չարամիտ մարդու առանձնական կարծիքն է. թէ շատ աւելի սխալ ու սուտ կը պարունակէ քան ճշմարտութիւն: Տայր Աստուած որ մարդկութիւնն ու մեր ազգը՝ տեսնելով ոտից կոխան եղած իւր պատիւն, աստիճանն ու իրաւունքն՝ չարութեան և սոսութեան գրապիրտերու կողմանէ, ասոնց դէմ դատախազ կանգնի անաչառ և պահանջէ բարոյականութեան, արդարութեան, ճշմարտութեան դէմ ըրած աւերներու տուգանքը պահանջէ յանուն բանականութեան և բանաւոր ազատութեան որ բարեւոյ և ճշմարտութեան դաւաճաններն տարագրուին, վերնան մէջտեղէն:

Կ'ուզէ՞ք ազատութիւննիդ ապահովել, պատ. ուկնդիրք, հաւատարիմ այս սկզբունքներուն՝ փարեցէ՛ք ճշմարտութեան. կը սիրէ՞ք ազատութիւննիդ՝ սիրեցէ՛ք ճշմարտութիւնը. կը բաղձա՞ք զարգացումի, նախանձախնդիր եղէք ճշմարտութեան:

ԽԱՉ

ՎԵՐՋ Բ. Ի

(Շարունակելի)

ՊԻՐ ՎԱՂՇԻՆՆԻՆ „ԴԱՐՁՐ“

(Տեկամի)

Վաղիտէթուլահը սրայա կիրիշտիւրէրէք մալսատըմսա միւլէֆֆազ օլմալա իւմիտ է-տիյօրտըմ, չիւնքի ֆիքրիմէ դօմուշտըմ քի կիւնահքեար-Մէլճալնըն միտալընը ալաճադ օլուրսա, Ալլահըն լուծֆը իւսթ թարաֆընը իքմալ էտէճէք տիր:

Եազըք. ասըրտիտէ գօճա մէշէ աղաճը-նըն պէտէսի դօլայ գօլայընա էյիլմէք:

— Պէն սէնըն հիշ պիր շէյիւնի իսթէմէմ, տէյէրէք, իխթիյար միտալընը բէտտ իթտի:

— Սղոււմ, պու միտալ սէնին սաատէթի-նի մուճիպ օլաճադ տըր:

— Իսթէմէմ:

— Սէնի էօլիւմտէն գուրթարաճադ տըր:

— Իսթէմէմ տէյօրըմ սանա, տէր, վէ պա-շընը չէվիւրիւր:

— Էօյլէ իսէ խօշճա գալ ազիլիւմ, ճէսա-րէթին արթսըն:

Պէնիւմ պու սուրէթլէ այըլմագըլըմտան հիշ միւլթէտիր օլմայան մէրտիւմիսարըն եա-նընտան միւնքէտիր պիր գալպլէ չըգարագ, մանասթըրըն սուրբ Էօլլալընը էլէ ալուպ եիւ-րիւմէյէ պաշլատըմ:

* *

Պու սօլուպ միւլապաթըն իւզէրինէ պիր կիճէ կէշտի:

Ֆէրտանը կիւնիւ այնի սաաթտա թէք-րար կիթտիւմ: Պու տէֆա էվվէլքի կիպի բէք լազայտ տէյիլտի: Սէօզլէրիմէ պիր էհէմմը-յէթ վէրիյօր կիպի կէօրիւնտիւ: Մա մաֆիյ, պէն հէր նէ տէ տէրսէմ, օ երինէ այնի նա-գարաթը թէքրարլայօրտը, վէ

— Պէն «գարնը պէյազ» օլմատըլըմ իչին էօլմէյի իսթէյէմէմ. տէյօրտը:

— Փագաթ Ալլահա ինանըրմըսըն:

— Էվվէթ, ամմա պէն «գարնը պէյազ» տէյիլ իւմ:

— Սանա տէտիքլէրիմին հէքսինէ ինա-նըրմըսըն:

— Էվվէթ, լաքին պէն «գարնը պէյազ» տէյիլ իւմ:

— Պիւթիւն կիւնահլարընա բիւշման օ-

լո՛ւրմըսըն, պիւթիւն գալպիւնլէ Ալլահը սէ-վէրմիսին:

— Էվվէթ, էվվէթ, ֆագաթ սանա տէ-յօրըմ քի պէն «գարնը պէյազ» օլմատըլըմ իչին էօլմէյի արզու իտէմէմ:

Պու ատամ էօլիւմտէն վէ օնը թագիպ ի-տէճէք օլան ճէգատան ֆէվզ էլ ատէ գօր-գույօրտը: Պիր գաշ կիւն էվվէլ գանընը իչ-տիյի սուշսուզ գուրպան՝ գանն իթտիյի կի-պի քէնտինի էսկի բաքըլընա իրճա էտէ-մէմիշտի:

Թագիի պէն պու մէնգարէ գարշըսընտա աճիզ գալմըշ սուս տուրույօրտըմ: Աման եա-րապի, ինսանըն իգթիտարը ֆէվզ էթ թա-պիաթ գարշըսընտա նէ՛ գատար աճիզ տիր:

Պիր միւտտէթ քէնտիմ թօքլատըգտան սօնրա, երինէ ճէսարէթի էլէ ալտըմ վէ գար-շըմտաքինին սիյահ վէ գուրոււմուշ էլլէրինի էլլէրիւմ իչինէ ալարագ օնա տէտիւմ:

— Տօթթոււմ, Թօկա, պիր ազաճըգ տահա պէնի տիյնէմէք իսթէրմիսին:

— Մաէլ մէմնոււնիյէ իսթէրիւմ:

— Սէն «գարնը պէյազ» օլմագ իսթէյօր-սըն, տէյիլ մի: Պու խուսուստա Ալլահ պա-նա պիր ֆիքրի վէրտի, շու հալտէ սանա մուհագգագ պիր չարէ էօյրէթէյիւմ:

Պունա ըրգա նիշանը վէրմէսի իւզէրինէ, Միւրուլթիւն հագգընտա սէօլլէմէյէ պաշլա-տըմ: Սէօզլէրիմի տիգպաթընա տիւնլէյօրտը վէ տահա ֆագլասընը անլամագ իսթէտիյի՝ կէօզլէրինին իչինտէ օգուսուկօրտը:

— Բէք էյի, չիմտիյէ գատար իշլէմիշ օլտուղըն գապահաթլարտան թէմիզլէնմէք իչին պու չարէյի գուլլանմագ իսթէրմիսին:

— Խայըր, տահա:

— Սէն պիլիւրսին, էպէտի սաատէթ իլէ էպէտի պէտպաթըլըգտան պիրինի ինթիսապ իթմէք քէնտի բէյինէ մուհավվէլ պիր շէյ տիր:

Պաշընը էյտի վէ տիւշիւնմէյէ պաշլատը: Պու սըրատա պէն հէման միւֆարագաթ իթ-մէք իւզրէ այաղա գալգալըլըմտա, իխթիյար իլք տէֆա օլարագ պիր թէտէտիւնլէ էլլմի սըգտը: Պու արա էլիմտէ թուլմուշ օլտու-ղըմ միտալը գաստէն եէրէ արւշիւրտիւմ:

— Մատամ քի պու միտալ պիր քէրբէ տիւշմիւշ պուլուռնու, հայտէ սէնտէ գալսըն, ֆազաթ օնը հիւրմէթ իլէ սաղլամալսըն :

Շէրպրօ միտալը էլինէ ալարագ, էյիճէ պիր թէֆթիշ իթտիքտէն սօնրա, օնը պանա իատէ իտէրէք :

— Եօգ, պէն պուշը եանըմտա սագլայամամ, պանա պաշ աղըրսը կէթիրէճէք տիր :

— Պաշ աղըրսը մը... քիմին թարաֆընտան :

— Կարտիանըն :

Պէն հէման կարտիանը չաղըրսըմ : Պու ստամ պէնիս երւբէյիմի ալմագ ֆիքրիյէ հէման գօշալը, պիր իբլիք լարչասը կէթիրէրէք ազիգ Պիքիթի ալամէթինի սապըգ-մէրտիւմ խարըն պօյնուռնա աստըգ :

Պու սէֆալըգ պու գատարը քեաֆի իտի : Պէն էմին իտիմ քի էրթէսի կիւնէ գատար Ս. Աստուածածին օնըն գալպինի եուժուշաթաճագ վէ հէր շէյի սըրասընա կէթիրէճէք տիր :

Ալէսսէվիյէ կէճէլէր ինսանա եէնի եէնի ֆիքրիէր կէթիրիւրէր : Ֆէրտասը կիւն հապսխանէյէ կիթտիյիմտէ պէնիմքինի պիւսպիւթիւն տէյիշմիշ պուլուռնու : սիմասը բէք օ գատար մուճիպի նէֆրէթ տէյիլտի, պիր սզաճըգ թաթլը պիր հալ իքթիսապ իթմիշ իտի, նիհայէթ պօյնուռնտան տսըլը օլան բաքլըգ գամպաղընըն թըլըսըմը պիր տէվրէյի սիւքիւնէթ աշմըշտը :

Թէքրար օնը թալիմէ չալըշտըմ. հալիմանէ ճէվապլա մուգապէլէ էյլէտի : Արթըգ պանա գարշը էսքի էմինիյէթ սիզլիք կէօթէրիւմէյօրսը : Շու հալտէ օնա,

— Իշլէմիշ օլտուղըն պիւ ճիւմլէ կիւնահալարըն իւզէրինէ բիւշման օլույօրմըսըն, տէյէ սօրտում :

— Էվլէթ, պէն պէօյիւք պիր գապահաթլըլըմ, ֆապաթ պանա իանատ իտիլէն գապահաթլըն քեաֆֆէսինի իշլէմիշ տէյիլիմ : Պէնի նահագգ եէրէ մահքիւմ իսթիյօրլար : Պէն քէնտի գապիլէլէրինտէն օլմատըլըմ իչուն, պիւթիւն գապահաթլարը պանտ թանմիլ իտիյօրլար :

Պէն պուշըն աքսինի իսպաթ իթմէյէ գալգըշմասըմ : Ճէպիմտէն պէօյիւք խաշմը չըգարտըմ :

— Պա'գ, կէօզիւմ, շու կէօրտիւյիւն քիմսէ տէ նահագգ եէրէ մահքիւմ իտիլտի վէ էօլտիւրիւտիւ, ֆապաթ քէնտինէ պու գատարը եաքանլար իչուն ֆէնա սէօյլէմէյի ֆիքրինտէն պիլէ կէշիւրմէտի : Օ' քէնտինի պու սուրէթլէ հագգսըգ եէրէ էօլտիւրէնէր իչուն Ալլահտան աֆվըգ տիլէյէրէք էօլտիւ :

Փրկագործութիւն խորհուրդընըն պու սուրէթլէ իյգահը. օնըն իւզէրինէ եէնի պիր թէսիր իճրա իթտի : Օ' աստէթա գարշըսընտա եէնի պիր ուֆուզըն աշըլտըլընը կէօրիւյօր վէ գալպէն պիր հիսսի սաասէթ սուլույօրսը, գըրթըշմըշ ալնըն եէնի պիր մէսէրէթ օգչայօրսը :

Ֆըրսաթտան պիլ իսթիֆատէ,

— «Գարնը պէյագ» օլմագ իչուն վաֆթիւ օլմալը արգու էտէրմիսին, տէյէ սիւալ իթտիյիմտէ,

— Էվլէթ, իշթէ շիմտի արգու. իտէրիմ, տէտի :

Ս. Աստուածածին քէնտի հիմայէթքեար էլիլէ պու կրանիթ թաշըն եուճաթմըշտը, շէօյլէ քի խէլասքեար սու օնու իւզէրինէ էնէրէք, Գօկա արթըգ Յովսէփ օլմուշտը :

Պուշըն իւզէրինէ գալպիմ ֆէրահ օլարագ Մանասթըրըն թաշը վէ շէթին եօլընը թութմուշ կիտէրքէն, ֆիքրիմ Ճէնապը Հագգըն մէրհամէթինին պէօյիւքլիւյիւնիւ աիւշիւնմէքլէ մէշղուլ պուլուռնըյօրսը :

Տ Ե Ա Ռ Ն Մ Ե Ր Ո Յ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՏՈՒԹԻԻՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՒՂ

18. Ծննդոց Գրքին մէջ կը պատմուի թէ՛ Աստուած խղճալով մեր նախածնողաց ամօթապարտ եւ ցաւալից վիճակին վրայ որուն մէջ ինկած էին մեղսանչելէ վերջը՝ իրենց մերկութեան պատճառաւ, կազմեց անոնց համար պաշտօնական երեւոյթներ, և զանոնք՝ ինքն բարեգութ Տէրն իր

աստուածային ձեռքով անոնց հաղուեցուց։ Արդ՝ այս աստուածային ողորմածութեան ցոյցը, Սուրբ Հարց կարծեսց համաձայն՝ խորհրդաւոր եւ մարգարէական եղած է. ուրով այն ատենէն իսկ Տէրը ցուցնել ուզեց թէ օր մը մարդիկ մեղաց սոսկալի մերկութեան մէջ գտնուելով պիտի զգեստաւորին ու ծածկուին Աստուծոյ անմեղ Գառնուկին մորթովը՝ այսինքն արդիւնքներովն ու շնորհներովը, որոնք Յիսուսի Քրիստոսի մահուան ու անցին արեան պտուղն են։ Ուրեմն այս լուսապայծաւ եւ բերկրազուարճ մարգարէութիւնը, կ'ըսէ Ս. Պօղոս, մեր մէջ կը կատարուի Մկրտութեամբ. քանզի այս խորհրդով մենք կը զգեստաւորինք եւ կը պծնազարդուինք Յիսուս Քրիստոսով (որք մկրտեցայք, զՔրիստոս զգեցարուք)։ Զէ թէ միայն կը ծածկուին անոր առանձնաշնորհութիւններովն ու շնորհներովը, այլ նաեւ անոր նոյնիսկ Մարմնովը եւ Արեամբը. այնպէս որ մարմնէն մարմին՝ եւ անդամներէն անդամ կը դառնանք։ Ուրեմն ինչպիսի՞ նախանձախնայրութեամբ արդեօք պարտաւոր ենք մեր մարմինը մաքուր՝ Տեառն մերոյ Մարմնոյն սերտ միութեամբը սրբազործուած պահելու։

Ս. Պօղոս առաքեալ ասոր համար չի կրնար զսպել իր նուիրական զայրոյթը՝ միայն մտաբերելով իսկ Քրիստոնեայ մը որ պղծութեանց ետեւէ կ'իյնայ, եւ կ'աղաղակէ, կ'որոտայ, կը շանթահարէ Քրիստոնէութեան սրբութեան ու նկարագրի այսպիսի անարժան վատթարացումին դէմ, եւ Քրիստոնէին ամէն մէկ պղծագործութիւնը կ'անուանէ սրբապիղծ ապականութիւն մը նոյն իսկ Յիսուսի Քրիստոսի. «Ո՛չ գիտէք եթէ մարմինք ձեր անդամք են Քրիստոսի. արդ առեալ զանդամս Քրիստոսի, առնիցեմք անդամս պսոնկի՞. քաւ լիցի» (Ա. Կորնթ. Զ.)։

Երկրորդ. Մկրտութիւնով՝ չէ թէ միայն մեզմէ ամէն մէկը Յիսուսի Քրիստոսի մարմնոյն մաս կը կազմէ, այլ բոլոր Մկրտուողներս կ'ըսէ դարձեալ Ս. Պօղոս, մէկ մարմին միայն կը կազմենք, որուն գլուխն է Յիսուս Քրիստոս։ Ուրեմն մեր մէջ այս մեծ խորհուրդը պատուելու ամենայատուկ կերպը՝

կ'ըսէ Ս. Կիպրիանոս, կատարեալ սիրոյ ամենասերտ կապով միացած միայն է, ինչպէս որ միացած ենք միեւնոյն խորհուրդին միութեամբը, և թէ միեւնոյն Եկեղեցւոյ զաւակներ նախանձայուղութեամբ կը պահպանենք այն կատարեալ ներդաշնակութիւնը որ կը տիրէ միեւնոյն մարմնոյ անդամներուն վրայ։

19. Ասոր համար, պարտքը զոր Յիսուս Քրիստոս, մեր Աստուածն ու Տէրը, Տիրական հրամանովը, Օրէնսդրի իշխանութեամբը, մեր հոգւոց սիրալիր փրկչի իրաւամբն մեր վրայ կը դնէ ու ցոյց կուտայ այսօրուան Ս. Աւետարանին մէջ, այսինքն մեր եղբայրները, մեր ընկերները սիրելու պարտքն է, թէպէտեւ անոնք մեզի դէմ անիրաւած և թշնամի ըլլան ու զմեզ հալածեն. «Եւ ես ձեզ ասեմ, սիրեցէք զթշնամիս ձեր»։ Ի վեր կատե՞ն զմեզ անոնք առանց մեր կողմանէ առիթ մը տրուած ըլլալու. այն ատեն անիրաւ են, չարամիս և անառակ են։ Բայց այդ ամէնը՝ զիրենք սիրելու պարտքէն զմեզ ազատ չի թողուր, քանզի Քրիստոնեայ ենք։ Եւ այն չա՛տ՝ անոնք հիւանդոտ անդամներ կրնան ըլլալ, սակայն քաջողջ անդամներ զանոնք չեն արհամարհեր, այլ կը կարեկցին միեւնոյն մարմնոյ հիւանդոտ անդամներուն վրայ։ Այս կերպով կը լնուէք ամէն արդարութիւն, ինչպէս որ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս մեզի թելադրեց իր մկրտուած ատեն, և ինչպէս որ մենք ալ մեր մկրտուած ատեն, այդ վսեմ պարտքը վրանիս առինք. «Այսպէս պարտ է մեզ լնուլ զամենայն արգարութիւն», վստն զի առանց թշնամիներ սիրելու՝ ճշմարիտ առաքինութիւն, ջերմեռանդութիւն և Քրիստոնէութիւն չկայ. ամէն առաքինութիւն անկատար է, ամէն բարի գործ ամուլ է, ամէն աղօթք պարապ է, ամէն գոհողութիւն անպտուղ է։ Նոյն իսկ հաւատքը կը խախտի, յոյսը յանգուզն կ'ըլլայ, սէրը կեղծուպատիր և կեանքը թախծալին, մահը յուսահատ, յաւիտենականութիւնը ապերջանիկ։ Ընդհակառակը առ թշնամիս սէրը ամէն ազգի առաքինութիւն կը գործէ. «սոմենայն արգարութիւն»։ և մեր վրայ կը

հրաւիրէ բոլոր վարձատրութիւնները: Այն զմեզ երկնաւոր Հօր առջեւ ճշմարիտ հարազատ զաւակներ, Յիսուսի Քրիստոսի եղբայրներ, և Հոգւոյն Սրբոյ բարեկամներ կը հանդիսացնէ: Ան մեր բոլոր յանցանքներուն թողութիւնը՝ բոլոր չնորհաց մասնակցութիւնը՝ կ'ապահովցնէ. մեզի կը հայթայթէ խաղաղութիւնը, կ'ընդունի յարատեւութիւնը, կը գոցէ զժողովը կը բանայ արքայութեան գոները, և այժմէն յաւիտեանական երջանկութեան կը տիրացնէ:

20. Օ՛ն ուրեմն, երախտագիտութիւննիս յայտնենք Աստուծոյ՝ զմեզ իր աստուածային Որդւոյն Մկրտութեան վսեմագոյն բարիքին արժանացնելուն համար. ընդարձակե՛նք մեր սրտերը, բանա՛նք մեր միտքը, գրկախառնուի՛նք առատասիրտ սլացումով մը բոլոր մեզի նման միեւնոյն խորհուրդն ընդունողներուն հետ, և մէկը չզրկենք մեր սէրէն մինչեւ իսկ զմեզ վշտացնողները. բայց Յիսուսի Քրիստոսի այսօրուան մեզի հանդիսապէս տուած պատուէրին համաձայն ատենք մեր թշնամեաց ամբարշտութիւնը և անոնց մեղքերը. կարեկցի՛նք անոնց անձանց վրայ: Դարձեալ յատկացնե՛նք անոնց մեր սրտերուն մէջ անկիւն մը. «Սիրեցէ՛ք զԹըշնամիս ձեր», Մեր աղօթքներէն ալ անոնց մասն և բաժին հանենք. «զձեզ հալածողներուն համար աղօթք ըրէ՛ք». և իբրեւ ճշմարիտ որդիք Աստուծոյ, որ կը ծապէ ողորմութեան արեւը զինքը սիրող արդարներուն և անարգող մեղաւորներուն վրայ, տարածե՛նք անոնց վրայ ալ որ զմեզ կ'ատեն մեր եղբայրսիրական բարեգործութիւնները, մոռնալով անոնց ըրած նախատինքներն, պաշտպանելով՝ պատիւնին, կարօտութեանց օգնութեան հասնելով:

Անտարակոյս, մեծ է այս պատուէրին զժուարտութիւնը, բայց, աւելի մեծ են այն օրինակները որոնք մեզի կը ներկայանան. մեծ են մեզի տրուած օժանդակութիւնները. և մենք գործադրելով զայն մեծամեծ վտանգներու առաջը կ'առնունք, և մեծամեծ մխիթարութիւններ կ'ընդունինք, մեծամեծ վարձատրութեանց կ'արժանանանք: Եղիցի, եղիցի:

Վ Ե Ր Զ

ՏԵՍՈՒՆ ԿՈՄԻՏԱՍԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆՑԻՈՑ

ՈՐՔ ՅԱՐԵԱՆ Ի ՎԵՐԱՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԻԻՐԵԱՆՑ
ԵՒ ՀԱՆԻՆ ԶՆԱ Ի ԳԱՀԷՆ ՎԱՍՆ ՄՈՒՖԹՈՒՆ
ՈՐ ԵՒ ՍՊԱՆԻՆ ԶՆԱ

(Շար.)

Եւ դարձեալ անտի՛ յիտս գնացին աղաղակաւ հանդերձ՝ ի դուռն արքունական պալատին, և անդ ինդրէին զՂայմախամ փաշայն, քանզի անդ փոխեալ և ամբացեալ էր, վասն յահէ նոցին. և գտին զգրունտն փակեալ և կամեցան խորտակել զգրունտն պալատան և մտանել ի ներքս: Ընդ որ ընդգէմ կացեալ ոմանց ոչ ետուն թոյլ՝ առ ի մտանել ի ներքս որ և Մէհտէր պաշի ոմն զայմախամին եհար ի ճէպէճի զօրացն զոմն և սպան զնա անդ. և ըմբռնեալ կալան զնա, և ածին ընդ ինքեանս: Եւ ապա ժամանեալ Սէկպան պաշին անդ՝ առ ի խաղաղեցուցանել զնոսա ասելով՝ եթէ «հա, աւասիկ պատրաստ է քսակքն դրամից, եկայք, ո՛վ ընկերք, երթիցուք՝ զի տացի՛ ձեզ զուլէֆէյսն ձեր: Եւ նոքա ոչ լուսն նմա այլ ասէին «մեք զուլէֆէ ո՛չ ինդրեմք»: Եւ յորժամ ետես Սեկպան պաշին զի ոչ երբէք լսեն նմա, և զի են զայրացեալք յոյժ և յաղմկեցեալք՝ խորհեցաւ զի զանխուլ ի նոցանէ սպրդեալ մտցէ ի պալատն արքունական, այնու դիտաւորութեամբ զի անդ բարձրացոսցէ զգրօշս Եէնիչէրեաց, և զքարոզս կարդացուսցէ ասելով. եթէ ով ոք Եէնիչէրի իցէ Աստուծոյ թագաւորին՝ եկեսցէ առ մեզ ի ներքոյ դրօշին իւրոյ. քանզի վաղեմի օրէն է, Եէնիչէրեաց ընդ սահմանին իւրեանց, զի յորժամ ուր ուրեք եւ տեսցեն զգրօշս իւրեանց բարձրացուցեալ, անդ աճապարեալ փութան եւ զետեղին ընդ հովանեաւ դրօշին իւրեանց: Վասն որոյ Սէկպան պաշին այսր աղապաւ հնարելով զայս՝ զի կամէր անդր ժողովել զԵէնիչէրիս եւ անդ հրաման զայմախամին ցուցանել նոցա, եւ այնու կատարել զճէպէճիսն: Բայց զօրքն ճէպէճոց իրադէտ եղեալ՝ վասն որոյ ոչ ետուն նմա թոյլ զի մտանիցէր ի պալատն:

Իբրեւ ետես Սէկպան պաշին զի ոչ կարէր

զի մտանիցէր ի պաղատն երկիւղիւ լցեալ յոյժ եւ կամէր փախչել ի նոցանէ, մանաւանդ զի ետես որ զօրքն իւր՝ ցրուեալք էին, եւ սկսաւ ի փախուստ դառնալ: Եւ յորժամ ծանեան ճէպէճիքն եթէ փախեաւ Սէկպան պաշին՝ իսկոյն փութանակի զկնի ընթացեալք եւ հասեալ կտլան զնա մերձ ի պէզէստէն՝ ի խանութ իմն, որ մտեալ էր միայնակ, եւ հանին զնա անտի վրուխ ի բաց, եւ գտեալ զփակեղ իմն օտար եւ կեղտոտ եղին ի գլուխ նորա եւ հեծուցին զնա ի վերայ բեռնակիր ձիոյ միոյ եւ վարէին բռնութեամբ եւ նա ողորձական բանիւք ազաղակէր առելով «ո՛ւր տանիք զիս», եւ թէ «Որդիք, խնայեցէ՛ք ի ծերութիւնս իմ եւ ներեցէ՛ք ինձ վառն ալեաց իմոց, եւ մի՛ սպանանէք զիս, քանզի զոր եւ ինչ յարիս կամիք յինէն՝ անյապաղ զայն արարից ձեզ»:

Պատասխանեալ ճէպէճոցն ասեն թէ «մի երկնչիր, պապա, զի ոչ սպանանեմք զքեզ, այլ ե՛կ զի երթիցուք յէթ-Մէյտան, զի անդ խօսք ինչ ունիմք ընդ քեզ. եւ առեալ տաւրան զնա բռնութեամբ յէթ-Մէյտան, որ առննթեր կայ եհնկի¹ օսալարին Եէնիչէրեաց, որ ասի Ասպարեզ մսոյ, զի անդ բաժանեն զմիս Եէնիչէրեաց: Անդ զտեղի առեալ զօրացն, եւ ի միջի առեալ զՍէկպան պաշին, եւ շուրջանակի պաշարեալ զնա՝ ասէին ուղղաբանք եւ քաղցրութեամբ, խնդրելով ի նմանէ զհրաման կոտորման իւրեանց, եւ զգրօշս Եէնիչէրեացն: Իսկ նա ուրանայր թէ ոչ է ընդ իս, այլեւ այլատարազ խօսիւք յապաղէր, եւ կամէր պատրել զնոսա, քանզի ոչ կամէր տալ նոցա, ո՛չ զհրամանն ո՛չ զգրօշն: Եւ նոյն ժամայն զսյրացեալ նոցա՝ հարին զնա աստի եւ անտի եւ սպանին զնա, ապա որոնեալ ի վերայ նորա գտին ի ծոցս նորա զհրամանն կոտորման նոցա եւ զերկու գրօշս Եէնիչէրեաց եւ առին զնոսա, եւ զգէշս նորա կապուտ եւ կողոպուտ արարեալ մերկացուցին եւ ձգեցին ի խիշտս որման²: Եւ անդանօր բարձրացուցեալ զգրօշս

Եէնիչէրեացն՝ եւ մեծաւ բարբառով ազաղակեցին առ հասարակ ասելով. «Ո՛վ ոք որ Եէնիչէրի իցէ եւ եղբայր մի՛ր՝ ժամանեցէ այսր առ մեզ, եւ հասցէ առ գրօշս իւր եւ զետեղեցէ ընդ հովանեաւ նորա. եւ իբրեւ լուան զայն բարբառ ազաղակին զօրքն Եէնիչարեաց՝ առ ժամայն ժողովեցան անդ եւ խտնեցան ընդ զօրսն ճէպէճոցն եւ խռնեցան ի մի վայր եւ նստան ի նոյն էթ-մէյտանն: Եւ ապա կոչեցին զՈւլէմայս եւ զՂատիս¹ մեծամեծս, զՍօֆթայս ի բազմաց մըզկիթաց, եւ զերեւելի արս քաղաքին. զՊօստանճի պաշին, զԵէնիչարեաց զՕճախ աղայսւն, զՍիփահեաց չորս աղայսն, զպետս Պէզէստէնից հնոյն եւ նորոյն, զՍարաճխանացիսն եւ զամենայն արհեստաւորաց զուայսսրն եւ զքեհանեայս: Եւ մոռնետիկքն ազաղակէին ի քաղաքս թէ «Ո՛վ ոք իցէ տաճիկ եկեցցէ առ մեզ»: Իսկ վերոյ գրեցեալ պետքն զորս ասացաք՝ ամենեքեան զօրքն իւրեանց զբահաւորեալք անդր ժողովէին օր ըստ յաւուրց հազարք եւ բիւրք: Բայց ոմանք ի նոցանէ վասն երկիւղի նոցին գային անդ՝ զի մի՛ որպէս զՍէկպան պաշին կրեացեն զպատուհասս եւ սպանցին. եւ ոմանք ըստ յօժարութեան կամաց իւրեանց ժամանէին առ նոսա եւ միարանէին: Եւ հարցեալ զօրացն ընդ Պօստանճի պաշին վասն Ղայմախամին եւ նա ուրացաւ եւ բազում երգմամբ հաղիւ կարաց հաւատարմացուցանել զնոսա, եթէ ոչ գիտեմ թէ ուրանօր իցէ նա եւ միարանեալ իւր նա ընդ նոսա հանդերձ զօրքն:

Իսկ ի լուսանալ ուրբաթի աւուր, գրոհ տուեալ քաղաքն ամենայն մեծամեծք եւ ռամիկք առ հասարակ երամ երամ եղեալ ժամանէին ի ժողովատեղան նոցա: Նաեւ յարտաքոյ քաղաքիս եղեալ կողմանց՝ այսինքն յէյպուլ, ի Գասըմ յաշայէ, ի Գալաթու Պէկ օղլով եւ Զիհանկիրով, եւ առ էջան Թօփխանայու Ֆընտըլիով մինչեւ ի Պէշիք-Թաշ, հին Հիսարով մինչ ի Սարը-եարն եւ մինչեւ ի նոր Հիսարն եղեալ տաճկուհն:

¹ Եէնի. նոր:

² Ի 20 Յուլիսի 1703:

¹ Գասը, դատաւոր:

Այլ եւ ի կողմն Անատոլու յանկոյս ծովուն ի Քաղկեդոնէ սկսեալ, յՈւսկուտարու առ յեզերք ծովուն, յԻստափրօսուի, Չէնկէլ-Քէօյու, յԱնատոլու Հիսարէն, Ղանլըճայու, Պէկղօղլու եւ Ղափախու որ հիսարն է վերի Պօղազն Պոնտոսական ծովուն, որ կոչի Գաւառէնիզ պօղազի, գային եւ մտանէին ի քաղաքս Ստամպօլ եւ արագէին ի յեթ-մէյ-տան տեղին. իբրեւ զգետս զարնանային յորգեալ ի սաստիկ անձրեւաց չնուին զասպարէզն գայն յայնանիստ եւ զերկայնաձիգ։ Եւ ապա զխորհուրդ առեալ ի մէջ հաստատեցին ի միջի իւրեանց՝ Ազայ Եէնիչէրեաց. զՉախը Անմէտ ազայն եւ զվէզիր ազէմ՝ զՆիշանձի Անմէտ փաշայն, եւ մուֆթի՝ զՊաշմազձի զատէն, որ եւ սա յետ երից աւուրց հրաժարեցաւ ի մուֆթիութենէ՝ վասն տկարութեան, եւ ապա եղին մուֆթի զԻպրահիմ էֆէնտին, եւ փոխեցին զգատաւոր քաղաքին՝ մուֆթիլի է առելով, եւ բերեալ զնա յատեանս իւրեանց, զի փեսայ էր՝ Ֆէյզուլլահ մուֆթուն, վասն որոյ զբազում նախատինս եւ զանարգանս տային նմա ասելով թէ «զու եւս զզլպաշ ես, քանզի փեսայ ես նորին»։ որ եւ կամէին զնա սպանանել եւս. բայց ի ձեռն մաղթանաց մեծամեծ ուլէմայից հազիւ արդելոսն ի սպանանելոյ։ Այլեւ զգատաւորս ի բազում քաղաքաց մահգուլ¹ արարին, այսինքն Երուսաղէմին եւ զԹէսաղոնիկոյն, զՊրուսայու գատաւորն փարստեցին։ Իսկ գատաւորն Իստամպօլու որ փրկեցաւ ի սպանմանէ՝ առաջի նոցա արձակեաց զկին իւր բազում երգմամբ թէ այսուհետեւ ոչ կալայց ինձ ի կնութեան. որովհետեւ ծանուցիք ինձ եթէ դուստր իցէ սոն զզլպաշի. եւ յետ երից աւուրց փախեաւ։ Յետ այսորիկ՝ մուսուլման քարոզ կարգացողին ի բոլոր քաղաքն՝ փակել ամենեւին զխանութս, զչուկայս, զՊէզէստէնս, զՍառաճխանայս, եւ զամենայն խանութս արուեստաւորաց բացի յէփէքճոցն, ի մաժախից, եւ ի պախայից եւ ամենեքեան յանձն առեալ փակեցան ամենայն խանութք եւ խանք Տաճկաց, Բրիտաննէից եւ Հրէից։ Դարձեալ մուսուլմա

¹ Մազուլ, պաշտօնանկ։

պատուիրեցին ոչ ելանել արտաքս կանանց եւ մատղաշ մանկանց. եւ ոչ գտանել զինի՝ եւ ոչ ետուն զՍէլայս եւ ոչ վճարեցին զՈւրրաթս իւրեանց մինչեւ ի վեցերորդ Ուրրաթու. ոչ յիշատակել զանուն թագաւորին ի մզկիթս. եւ արարին այնպէս, պատճառելով եթէ իցէ թագաւոր՝ եկեսցէ աստ եւ նստցի ի գահս իւր, եւ ապա ընդունիցիմք զնա որպէս թագաւոր եւ յիշեսցուք զանուն նորա յաղօթս։

Յետ այսորիկ զխորհուրդ արարեալ՝ ընտրեցին զարս ոմանս խոհեմս եւ անուանիս, այսինքն զեր(կ)ուս շէյխս եւ զհինգ ուլէմայս, քանի մի էմիրս եւ զայլս ոմանս ի յօճաղէ Եէնիչարեայն, իբրեւ զարս քառասուն եւ ետուն ի ձեռս նոցա արգս եւ մահսարս բազում կնքով. եւ առաքեցին յԱյոթանուպօլիս յանդիման լինել թագաւորին եւ էր պատճէն գրեալ այսպէս.

«Ինքնակալ թագաւորիդ մերոյ ողջոյն եւ երկրպագութիւն մատուցանեմք, եւ զկնի ծանուցանեմք գերապատուութեան քո, ո՛վ թագաւոր զի մեք զքո թագաւորութիւնդ ի վերայ մեր կամիմք մինչեւ ի վախճան քո, եւ բնաւ ոչ եմք հակառակ քո՝ այլ հնազանդ մնամք յաւիտեան։ Սակայն զմուֆթին քո այսուհետեւ ոչ կամիմք լինել մուֆթի, քանզի զզլպաշ է եւ կախարդ, անօրէն է եւ անիրաւ։

Արդ մեծաւ աղաչանօք խնդրեմք ի քէն զի առաքեսցես զզա առ մեզ, եւ մեք աստ օրինօք եւ իրաւամբք խօսեսցուք ընդ նմա։ Ո՛ղջ լիւր»։

(Զարուհակիի)

ԵՕԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵԻ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ՝՝ ԳՐԲԷՆ

Գրք. Ա. — Գլ. ԺԷ. — Ս. Հարց օրինակներուն վրայ։

(Զար.)

Ո՛հ, ո՛րչափ անփոյր եւ անհոգ եմք մեր վիճակին մէջ, որ այնքան փութով կը կոտնեցնենք մեր նախկին եռանդը, մինչեւ իսկ ծանձոյր կը զգանք կեանքի՝ վնդկութեան ու գաղութեան պատճառաւ,

Երանի՛ քե առաջինութիւններու մէջ յառաջադիւ-
րջարու փոյրն լմարի ետրեմ ի քեզ, որ այնչափ յաճա-
խակի ծեսար առաջինեաց թաղմարիւ օրինակներ:

Ս. ՅՐԱՆԶԻՍԿԱՆՈ ՔՈՒԼԵՐԵՒԱՆ

Բաղմամուանդ ծովագնացութենէ մը վերջը յա-
ջողութեամբ քամաք ելաւ Կանկոքսիմու Կոստի հան-
շատ ազատորէն սկսաւ աւետարանը քարոզել և շու-
աւով եկեղեցիք մը կը հիմներ. բայց նոյն երկրին բոլոր-
մերը, որ Պոնդ կը կոչուէին, այնքան անուանալիեցին
զրպարտեցին զինքը Սարսուժա թագաւորին տոջեւ
որ սա ստիպեց զինքը իր երկրէն դուրս ելելու: Յի-
րանտոյի թագաւորէն յաւ ընդունելութիւն գտաւ:
Կանկոքսիմայի մէջ մէկ տարուան միջոցին մկրտած
հեթանոսներէն աւելի մկրտեց այն տեղ՝ քան օրուան
մէջ: Այն տեղէն անցաւ Ամանկուչի, Կոքսիմոյի
թագաւորութեան մայրաքաղաքը, ուր թագաւորը
հաւանեցաւ իրեն ռենկդարութիւն շնորհել, բայց ժո-
ղովրդեան բարուց ապակոմուլիւնը արգելք եղաւ
աւետարանի ճշմարտութեանց լըյսին ծաւալման:
Նոյն տեղի ռենկուա նաեւ Մեագլոյի մէջ, ուր Սուր-
բը և իւր ընկերները գաղին, անձրեւին, ձիւնին և բիւր
գծուարութեանց մէջէն: Այս քաղաքը պատերազմի
պարտաւորութեանց մէջ բոլորով չկրցաւ օգտուել
Սուրբին քարոզութենէն: Ուստի նորէն Ամանկուչի
դարձաւ, ուր թագաւորը աւելի յաւ տրամադրու-
թեան մէջ գտաւ: Այս անգամ ամէն իշխանութիւն
տրուեցաւ իրեն քարոզելու, միճարանելու, մկրտելու
և հաւատացեալներու ժողով մը կազմելու: Այս
թոյրութեան շնորհիւ ամէն օր քովք կը հաւա-
քէր տեղաւոր գիտունները և անոնց առարկութիւն-
ներն ու տարակոյտները ուշադրութեամբ կը լսէր:
Ինչ որ գարմանայի է և որուն նման բնու չի
տեսնուել Եկեղեցական պաշտօնքան մէջ, մէկ պա-
տախանով տասը տուակերկու պանայան և անկողն-
գծուարութեանց միանգամայն գոհացում կու տար:
այնպէս որ անոր հաջորդ ուղղորդներն իրաքանչիւ-
րը անոր տուած պատասխանին մէջ իր տարակոյտին
ճշգրիտ բուսարանութիւնը իր գտնէր: Աստուած տ-
նոր նորէն տուաւ նաեւ յեղաւթութեան պարգեւը
զոր շնորհած էր Հնդկաստան գտնուած տան՝ այ-
եւայ պարագաներու մէջ: Որովհետեւ թէեւ չիմարէն
երբէք ուսած, չէր, և ճարտներէն շատ քիչ սորված
էր, բայց ամէն աւտու չինարէն կը քարոզէր Ամանկու-
չի գտնուող չինացի վաճառականներուն, իսկ կէտրէն
յետոյ ճաքնացիներուն կը քարոզէր իրենց յեղուով,
բայց այնքան դիւրութեամբ և այնքան բնականօրէն,
որ իր արտասանութեան նայելով օտարական ըլլալը
յայտնի չէր ըլլար:

Այս կերպով բազմաթիւ կռապաշտներ ճանչցան
իրենց մոլորութիւնը և Աւետարանի նուիրական ճշ-
մարտութիւններն ընդունեցան: Պոնդերը և (քուրմերը)

իրենց վարկը կորսնցուցին, անոնց ապակոմեայ բար-
քոր գղութիւն եղան, վաճաքերը պարպուեցան, և
գարոցները լքուեցան: Իրենց դիւքը պահելու համար
արտակարգ ճիգեր եմպիեցին: Ս. Յրանկոստի հետ
շատ անգամ միճարանու թեան բռնուեցան. անոր
դէմ հազար ու մէկ զրպարտութիւններ հնարեցին:
նոյն իսկ յաջողեցան դարձեալ շահիլ թագաւորը. և
Քրիստոնէից դէմ սոսկալի հարածանք մը հանել տալ:
Բայց իրենց մեքենայութիւնները չկրցան արգելք բի-
լայ կրօնի ծաւալման: Այս միջոցին այլեւայ պատ-
ճառներէ օտարուեցաւ մեր Սուրբը Հնդկաստան գա-
նալու, ուր իր ներկայութեան պէտք ունէին նորա-
գարձ Քրիստոնէաները և իր Միաբանութիւնը: Ուստի
Ամանկուչի թողուց Հայոց Գոյմա տէ թորեզը և եղ-
բայր Յովհաննէս Ֆերմանտէզը. և ինքը զնաց Պու-
կոյի թագաւորութեան Ֆուշէս մայրաքաղաքին մօտ
Ֆիթէն նաւահանգիստը, նոյն տեղը նոր համադ ֓որ-
թութեան ինչու մտնելու համար:

Շատ յաւ ընդունելութիւն գտաւ նոյն երկրին
թագաւորին կողմէ, որ իրեն հրաման տուաւ իր գա-
ւառներուն մէջ աւետարանը քարոզելու և մկրտելու:
Յրանկոստ հասաւ նշաւակ եղաւ Պոնդեոս կատա-
ղութեան: Ստեպ անոնց հետ կանոնաւոր միճարանու-
թեան մտաւ և խալսաւակեց անոնց երեւակայական
ցնորքները, և անոնց աղանդին ծալլալեղ աղանդա-
կութիւնը: Միւս կողմէն հրաշալի պատճառարանու-
թեամբ, յատկօրէն հաստատեց Քրիստոնէութեան
ճշմարտութիւնը. և Աստուած այնքան օծութիւն
շնորհեց իր խօսքերուն որ նոյն իսկ կռապաշտները,
մանաւանդ թագաւորը և պալատին իշխանները և
նախարարները ծախահարեցին իր բոլոր քսածները և
զինքը յաղթական հաշակեցին: Ս. Յրանկոստ այս
երկրին մէջ քրիստոնէութեան առաջին սերմերը ցա-
նելէ յետոյ հրաժեշտ տուաւ Պուկոյի թագաւորին,
433 Նոյեմբեր 20ին, Հարոն հասնելէն երկու տարի
և իւր չորս ամիս ետքը: Իր նպատակն էր երթալ
Մուրագա, որուն ծովէն ու ցամաքէն Սարակինոսաց
կողմէ պաշարուած ըլլալը աստուածային յայտնու-
թեամբ գիտէր. և անկէ երթալ կօտ, ուր Ս. Հոգին
զինքը կը կոչէր և իրեն ներքուստ կ'ըսէր թէ՛ Քու-
նկույութիւնը հոն կարեւոր է: Նաւագնացութիւնը՝
սկզբուն շատ յաջող էր, բայց Մէլէթիմ կղզին
շուրջը այնքան բուռն մրդիկ մը փրթաւ, որ նաւա-
րէկութիւնը անխուսափելի էր, բայց Առաքեալին
չերմեռանդն աղօթքին շնորհիւ, վտանգը անցաւ:

ԱԶԳ ԵՒ ԿՐՕՆՔ (*)

Ե

Ազգայնամոլութիւնն եւ եկեղեցական
պատմութիւնը (Շար.)

Ազգայնական ոգւոյն՝ Արեւելեան եկեղեցւոյ մէջ գործած աւերները տեսանք. նոյնը պատահեցաւ նաեւ Եւրոպայի մէջ, ուր ազգային նկատումներու և տեսլութեանց իբր արդիւնք՝ բողոքականութիւնը մէջտեղ ելաւ որ դեռ աւելի մեծ անջրպետով մը բաժնուեցաւ եկեղեցական միութենէն:

Բիւզանդական կայսրներու եկեղեցական քաղաքականութիւնը կարծես իբր ժառանգութիւն մը անգամ էր գերման կայսրներու. ստոնք ալ ջանադին տիրել եկեղեցական իշխանութեան վրայ և զայն գործածել ի նըպատ իրենց հեղինակութեան բարգաւաճման: Իրենց ապօրինի միջամտութիւններով՝ նոյն իսկ Քահանայապետական Աթոռին փառքը եղող և աւանդական դարձած միութիւնը միջագոյնեցաւ՝ նոյն իսկ եկեղեցւոյ կործանումը պահ մը գուշակել տուին՝ կարծես: Եւ յիշաւ ի թէ սա չրլլար մի աստուածային հաստատութիւն, կորելի չէր որ պիտոյրէր այդպիսի հարուածներու, որոնք աւելի վնասակար էին քան հիթանոսութեան յարուցած դժխեմ հայտնաբերներ:

Դարեր այս հակառակութեանց մէջ շարունակուելով՝ ժողովրդեան մէջ Հռովմայ գէմ նախանձու և ատելութեան ոգի մը տարածուած էր: Դերման ազգը յախշտակուած իր յատկութիւններէն՝ ինքզինքը ուրիշ ամէն ժողովուրդներէ վեր կը դասէր, և ընդհանուր տիրապետութիւն մը իրեն իրաւունքը կը համարէր. Հռովմայ կրօնական լուծն իսկ ծանր կու գար իր ազգայնամոլութեան: Եւ երբ Լուտեր իր անձնական մէկ խնդիրէն մղուած, ապոտամբութեան զրօշը բարձրացուց եկեղեցւոյ իշխանութեան դէմ՝ պատարաստ գետին մը գտաւ և ահապին բազմութիւն մը հետեւեցաւ իրեն:

Եւ ինչպէս որ բիւզանդական կայսրութեան բաժնումամբը շատ մը արեւելեան փոքրիկ ազգեր յորձանքէն տարուելով յարեցան հերձուածին, այսպէս ալ եւրոպական շատ մը ժողովուրդներ, որոնք վարժ էին հետեւիլ գերմանական ազգեցութեան, չկրցան դիմադրել նոյն իսկ այդ սոսկ կրօնական խնդրոյն մէջ:

Անգլիոյ մէջ ևս թէպէտեւ ի սկզբան իրենց հաստատ հաւատքը դիմադրեց՝ սոսկ անձնական կիրքերէ մղուած թագաւորի մը յարուցած հերձուածին և բազմաթիւ զոհերով ջանացին պահել եկեղեցւոյ սուրբ միութիւնը, բայց վերջապէս, արդէն իրենց յատուկ նկարագիրը եղող այլամերժ զգացումներու ազգեցութեան տակ, կամաց կամաց թուլցան, և բաժանումը շատ աւելի հիմնական եղաւ, այնպէս որ ամբողջ դարեր՝ ուղղափառութեան գրեթէ և ոչ իսկ նշոյլ մը կրնար տեսնուիլ այս երկրին մէջ:

Գաղղիոյ մէջ ևս թագաւորները և կառավարութիւնները իրենց մասնակի շահերը նկատի առնելով, երբեմն ալ սոսկ քրիստոնէութեան դէմ կռուելու նպատակով, քանիցս ուղեցին նոյնպիսի բաժանումներ յառաջ բերել, իրենց իշխանութիւնը աւելի բացարձակ ընելու մասք և մասամբ իւրիք յաջողեցան կալլիպանիզմի դրութեամբ, որուն հետեւեցան նաեւ կարգ մը եկեղեցականներ, որոնք իշխանութեան խնկարկուներ ըլլալով և կամ ազգային առանձնայատուկ իրաւունքներու շլացուցիչ գաղափարէն տարուած՝ չկրցան իրենց պաշտօնին վեհութիւնը պահել:

Այսօր իսկ կառավարութիւնը այդպիսի բաժանում մը յառաջ բերելու մասք իր ամբողջ ուժը կը թափէ: Սակայն հոն կրօնական համազմանց աւելի խորաթափանց ըլլալուն և միւս կողմանէ իրենց քաղաքակրթութեան և բնածին յատկութեանց համաշխարհային բարեմասնութիւններու հետեւանքով, անջատման ոգին բաւական վնասներ հասցունելով հանդերձ, չկրցաւ գործել այն աւերները զոր ուրիշ տեղեր բրած էր:

Այս կրօնական բաժանումները գոնէ ազ-

(*) Տե՛ս թիւ 434, էջ 59:

գութեանց տեսակէտով սարսափած օգտակար արդիւնքը տուին արդեօք: Աւա՞ղ, Եւրոպայի ներկայ վիճակը բացայայտ և միանգամայն տխուր պատասխան մըն է:

Ազգայնամոլութեան և անկախութեան արդիւնք եղող բողոքականութիւնը անտարակոյս չէր կրնար չեզոքացնել իւր ծննդեան պատճառները: Կրօնական խնդիրներու մէջ անհատական ազատութիւն քարոզելով և իւրաքանչիւրի թողովով ուզածին կամ խելքին համաձայն ըմբռնել աստուածային յայտնութիւնքը պարունակող գրքերն՝ կարճ միջոցի մէջ բողոքականութիւնը յառաջ բերաւ ընդհանուր անհաւատ փիլիսոփայութիւն մը որ ամէն տեսակ և իրարու յողորովին հակառակ արատոց գաղափարներու հաւաքով մըն էր, և որն որ մարդկութիւնը դարերով ետ դարձնելով հեթանոսութեան դարերուն հաոցոյց և զուցէ անյուշ լակ. վասն զի կարծեմ թէ հեթանոսութեան մէջ իսկ գաղափարներու այս աստիճանի խառնաշփոթութիւն մը տեղի ունեցած չէ:

Ազգութեանքներու, սխալ թէ ուղիղ, միշտ իրենց արդիւնքը տալով, ահա այսօր աչքի առջև ունինք ազգերու խուժը մը որ իրենց յարաբերութեանց մէջ վերցնելով գերազոյս իշխողի մը գաղափարը, ինչպէս նաև եղբայրակցութեան և արդարութեան սկզբունքները որոց միայն անունները կը պահեն, իրենց քաղաքականութեան ուրիշ ուղեցոյց չունին եթէ ոչ մտանալի շահերու և զանոնք ձեռք բերելու իբր միջոց՝ սոսկ իրենց արամադրելի ոյժն:

Ահա այսպէս կը պարզուի գինեալ Եւրոպայի մը սարսափելի տեսարանը ուր ամէն տէրութիւն իւր հակառակորդէն աւելի ուժով ըլլալուն մէջ կը գտնայ միայն իւր խաղաղութեան ապահովութիւնը. ապահովութիւն որ կախում ունի միայն ահագին ճիգերով և ծախսերով ձեռք բերուած գինեալ հաւասարակշռութենէ մը, որնոր եթէ ու և է պարապայի բերմամբ փոքր ինչ գթէ ամէն ինչ տակնուվրայ պիտի ըլլայ. տէրութիւնները իրարու վրայ պիտի յարձակին զիրար ոչնչացնելու անյաբ տենչն ի գործ դնելու

համար: Մարդկային ընկերութիւնը՝ ամէն վայրկեան սպառնացող այս ահադին պատերազմի մղձաւանջէն զատ՝ իր առջև ցցուած կը տեսնայ՝ այդ բողոքածախս հաւասարակշռութեան հետեւանքն եղող անտեսական տագնապի արդիւնք ընկերվարականութեան զարհուրելի հրէշը որ օրէ օր յառաջանալով կը պատրաստուի ամէն ինչ քարուքանդ ընելով՝ ոչնչացման հաւասարութեան ենթարկել ընկերութիւն մը որ մերժեց ընդունիլ քրիստոնէական ընկերաիրութիւնը:

Եւ ահա յառաջգիւժութիւն կոչուածը որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ դէպի հեթանոս դարերն հսկայաքայլ յետադիմում մը, արդիւնք՝ Բրիտանոնէութեան գրած հիմէն մարդկութեան հեռանալուն և անաստուած վարչութիւն մը ստեղծելով՝ կառավարութեանց Եկեղեցւոյ իշխանութենէն ապստամբելուն:

ՍՅԼԵԻԱՅԼՔ

1913Ը ՇԱՏ ՆՇԱՆԱԻՈՐ ԵՂԱԻ Անգղիոյ Կաթողիկէից համար: Այս երկրին մէջ, Կաթողիկէից թիւը անընդ կերպով աճեցաւ: Ամենէն հաւատով վիճակագրութեանց նախընթաց Անգղիոյ Կաթողիկէից հաւատին մէջ միայն Կաթողիկէ Ժողովրդեան թիւն է այժմ 2,100,446. մինչդեռ անցեալ տարի էր 1,793,038: Ասկէ վատ կառուցուեց եւ քառասուն նոր եկեղեցիներ: Յատկանշական և յուսադրելի է նաև հանդիսաւորապէս Կաթողիկէութիւնը ընդգրկողներուն թիւը (6,322), որոնց մէջ կը գտնուին բաղմաթիւ ազնուականներ, բարձրաստիճան պաշտօնեաներ և բոլորքական ժառանգաւորներ:

Տակաւ առ տակաւ աւելի եւս երեւան կու գան հերձուածող աղանդներու անդամանելի երկպառակութիւնն ու տկարութիւնը:

Իր վերջին գրքին մէջ Մ. Հ. Կ. Ուէլս, հռչակաւոր վեպագիր, որ սակայն Կաթողիկէ չէ, առանց տոտամեղելու կը հաւատէ թէ ամէն մարդ համազուած է որ, հաւատքի եւ ազատամտութեան միջեւ տեղի ունենալիք պայքարին մէջ, միայն Կաթողիկէ եկեղեցին պիտի կարենայ անստուգածութեան դէմ կանգնել:

Ուրիշ ծանօթ բողոքական մը, Մ. Աթէլսթան Ռիւէյ, անկիւնեան ժողովի մը մէջ, որուն կը նստաւ գահէր, սաղէս արտաւայտեց իր միտքը. «Երբ Եւրոպան նկատի առնուի, կը տեսնենք որ Բողոքականութիւնը կամաց կամաց կը դադրի այն տեղ

կրօնական մեծ կազմակերպութիւն մը ըլլալէ: Սուրբ Գրոց գլխավոր պաշտպանները բողոքականաց շարքերուն մէջէն չեն: Մարգարէութեան եւ փրկագործութեան վսեմ ճշմարտութիւնները աշխարհ չեն ալլելու Բողոքականութեան պատկերներուն ետեւ, այլ Հռոմայ Եկեղեցւոյն պատուարներուն պաշտպանութեան տակ:

1870ին, փետրվարի 28-ին ՊԱՇԱՐԱՄԱՆ ատեն Գրիգորիանայ Դպրոցներու եղբայրներէն մին՝ Ծաղկախոտավարակ զինուոր մը կը խնամէր:

Մարգ մը տեսնելով անոր քաջասրտութիւնը ըսաւ.

— Այդ քու ըրած գործդ՝ ես տառը հազար Ֆրանքով չէի ընէր:

— Ես, պատասխանեց Եղբայրը, հարկեր հազար Ֆրանքով ալ չէի ընէր:

Ապա իր իաջնութիւնը համբուրելով յարեց.
— Բայց ես այս գործը կ'ընեմ Յիսուսի համար:

ԱՆԻՅՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ներս կը մտնէ: Մարգ մը լուսամուտին դիմացը տրտում տխուր կեցած է: Կ'ընէ վառարանին մօտ նստած կ'արտասուէ:

— Շատ մտածկոտ եւ վշտահար կ'երեւաք. ի՞նչ ունիք այսօր, կը հարցնէ քահանայ:

— Միշտ միեւնոյն բանը, վա՛րդապետ:

— Ձեր դաւա՛կը, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, անիկա, միշտ անիկայ. ահա նորէն արտաքսուած է արուեստանոցէն. եւ այս՝ երբորդ անգամ:

— Չէ՞ք կրնար դէնքը ուղղել:

— Ձերը ուղղել՝ Ա՛հ, գոչեց մայրը հեծկտալով. եթէ գիտնայիք թէ ի՛նչպէս ծաղր կ'ընէ մեր խօսքերը: Վայրկեան մը ականջ կը դնէ. յետոյ ուսերը թոթուելով դուրս կեցէ՛լ սիրտը ուզած ատեն միայն տուն դառնալու համար:

— Նայինք, բարեկամներ, դուք ձեր ծնողաց հետ աշուպէս կը վարուէիք:

— Մե՛նք, ո՛հ, աղաղակեց հայրը, արտասուած թոր աչքերով. եթէ երբէք ես մայրս լացուցեր եմ... Մեր տան մէջ էր հայրերնիս խօսէր, տեսնելու էր...:

— Խօսք մըն ալ. ձեր որդին աղօթք կ'ընէ՞ երբեմն.

— Թշուառակա՛նը: Այլեւս երեսը իաջ հանել իսկ չի գիտեր:

— Դուք, երբ իր տարիքն ունէիք իաջ կը հանէի՞ք.

— Անտարակոյս, վա՛րդապետ. մեր Հայրն ու Մայրը շատ բարեպաշտ էին, եւ մեզի կատարել կուտային մեր կրօնական պարտքերը: Կիրակի օրերը զմեզ պատարագի կը տանէին եւ իրիկունը... ահա՛ սա պատկերին առջեւ ծնրադիր կ'աղօթէինք: Մենք մեր ծնողքը կը սիրէինք, անոնց կը հնազանդէինք, բայց ինքը...

— Լա՛ւ դրեմն, բարեկամ, ըսաւ քահանայ հօրը ձեռքը սեղմելով, կը հասկնա՞ք ինծի զուրկածնիք: Դուք ձեր ծնողաց կը հնազանդէիք, որովհետեւ անոնք զձեզ Աստուծոյ կը հնազանդեցնէին. դուք ձեր ծնողքը կը սիրէիք, վասն զի անոնք ձեզի սիրել կու տային զԱստուծոյ: Կը յիշէ՞ք որ շատ անգամ ձեզի ըսած եմ. «Դուք թոյլ կուտաք որ ձեր որդին պատարագ չտեսնէ, քրիստոնէական վարդապետութեան ներկայ չգտնուի. դպրոցին մէջ Աստուծոյ վրայօք խօսք մը իսկ չի լսեր. զգո՛յ՜ զի ցէք... ձեզի արցունք թափել պիտի տայ:

Բարեկամ, դուք հեռացաք Աստուծոյէ. անոր համար միաբանութիւնը, հնազանդութիւնը, երջանկութիւնը հեռացաւ ձեր անէն: Մօտեցէ՛ք Աստուծոյ, որպէս զի կարենաք իազաղութիւն եւ սփոփանք գտնել:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏ ՄԸ՝ աւելավաճառ արբածի մը հանդիպելով ըսաւ.

— Բարեկամ, քանի՞ անգամ քեզի ըսեր եմ թէ ըմպելիքը քու ամենէն սոսկալի թշնամիդ է. եւ դուն նորէն արբած ես:

Արբածը պտտախառնեց,

— Վա՛րդապետ, միւս կիրակի, քարոզի ատեն մեզի կը սորվեցնէիք թէ պէ՛տք է որ մեր թշնամիները սիրենք:

— Այո՛, այո՛, պտտախառնեց, ժողովրդապետը, Աւետարանը կը պատուիրէ թշնամին սիրել, բայց ոչ թէ կուլ տալ:

ՎԵՐԱՊԱՏՈՒՆԻ Հայր Մոնղա, Ֆրանչիսկեան կրօնաբան-նղբարց կառնէն, եւ Պ'ոս Ժ. հայրենակից, 1911 Հոկտ. 23-էն ի վեր կը վարէ փոքր-նղբարց կարգին ընդհանուր պաշտօնէի կարեւոր գործերը:

Հայր Մոնղա պատեհ առիթէ մը օգտուելով նամակ մը ուղղեց Ն. Վ. Լիւնուան-Հունդի, Չինու Հանրապետութեան փոխ-Նախագահին եւ չինական բանակին ընդհանուր սպայակոյտին Պետին:

Այս նամակին մէջ, Ֆրանչիսկեան կարգին ընդհանուր պաշտօնեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն բարեացակամ տրամադրութեանց համար, զորս Չինու արդի կառավարութիւնը ցոյց կուտայ Ֆրանչիսկեան առաքեալներու, որոնցմէ այժմ տառաւառեալ եպիսկոպոս կը գտնուին Չինաց մէջ. եւ կը կառավարեն տառաւառական փոխարորդութիւններ:

Չինու Հանրապետութեան փոխ-Նախագահը պատասխանեց հետեւեալ շատ փափկանկատ եւ յարգալիք նամակով.

«Վերապատուելի՛ Հայր,

«Ընդունեցայ բարեկրթութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ ՚՛ նամակդ: Կրկին կարգացի գոյն եւ ինքնութիւն կը զգամ շփոթած եւ յուզուած այն մեծ գովեստներէն զորս ինծի կ'ուղղես: Կաթողիկէ

կրօնը մեր չինական գաւառներուն մէջ մոռու գտած է վաղեմի ժամանակներէ ի վեր. անոր բարերար ազդեցութիւնը խոր արմատներ ձգեր է մեր ժողովուրդներուն սրտին մէջ:

Յաճախ կ'ընթեռնուի Սուրբ Կիրքը եւ ինքզինքս հակամէտ կը զգամ զանոնք սիրելու: Արդ, Հանրագետութիւնը վերջապէս հաստատուած է ամուր հիմերու վրայ եւ այս երկիրը բնակող չինացիները հասարակաց միեւնոյն օրէնքներով կը կառավարուին: Մենք ոտուգիւ կաթողիկէ կրօնին պէտք ունինք, վարդապետութեան եւ առաքինութեան մէջ զարգանալու եւ քաղաքական կեանքի գետնին վրայ եւս յառաջդիմելու համար:

Թէեւ ստորագրեալը՝ կառավարութեան մասնակից ըլլալու արժանիքները չունի, սակայն գիտէ թէ պարտական է զամէսքը հաւատարմացնել եւ Հանրագետութեան օրինաց տրամադրութեան համեմատ պաշտպանելու: Այս կերպով, ամէնքը խաղաղութեամբ պիտի վայելին հանրային երջանկութիւնը, ինչպէս որ դուռն ալ, վերագատուելի Հայր, եռանդաւորն կը բաղձաւ:

Սոյն այս նամակով, բոլոր սրտանց կը յայտնեմ քեզի իմ շնորհակալութիւններս եւ կը մագթեմ քեզի քաջաւորչութիւնն եւ ամէն յաջողութիւն:

«Լի-Յի-Ան-Հի-Սի»

«11 Նոյեմբեր»

Նամակին վերջը հետեւեալ հրամանը կայ.

«Յղի՛ր՝ Հան-Քուի խաղաղական շիւղատեսակները, որպէսզի այս նամակը ապա հասցուի Սուրբ Ֆրանչիսկոսի կրօնաւորական կարգին ընդհանուր պաշտօնեայ Հայր Մոնգային»:

Մեծ ուրախութեամբ կարճանագրենք ՅՁՁ միւլիոն վեց հարիւր հազար ժողովուրդ ունեցող Հանրագետութեան Փոխ-Նախագահին այս նամակը: Այս թուղթը ակներեւ ցոյց կուտայ այն յարգանքը զոր կաթողիկէ կրօնին սկստմամբ ունի շինուլայնածաւալ պետութեան երկրորդ Պետը:

Սակայն պատշաճ է ըսել թէ Հանրագետութեան Նախագահ Գուան-Շի-Քա կը փափաքի Կոն-փիւկիոսի կրօնը իբր պետական կրօն հրատարակել, միւս կրօններն ալ թոյլատրելով հանդերձ:

Նախագահին այս խորհուրդը յայտնուելուն պէս, Գրիստոնեայ յարանուանութեանց եւ իսլամութեան եւն, կրօնական իշխանութեանց պաշտօնական ներկայացուցիչները բողոքեցին ուժգնօրէն եւ խնդրեցին պաշտամունքի ազատութիւնը: Ինչի կաթողիկէներն իսկ բացարձակ վստահութիւն չունին Նուան-Շի-Քա Նախագահին վրայ:

Կը մտաւորենք որ գործերը համապատասխանեն վերագրեալ նամակին մէջ արտայայտուած զգացումներուն:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ՀՌՈՄԻ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԱՅՈՅՅԻՒՆ.— 1901ի Իտալական մարդահամարին ժամանակ (1900) հոգի արձանագրուած էին իբր կրօնքներն անծանօթ. 36,000 հոգի իրենք զիրենք անկրօն յայտարարել են եւ 35,000 հոգի ալ հրեայ:

Աւստի զլոր հաշուով բնակչութեան հազարին մէկը հրեայ էր:

Նոյն առումէս ի վեր դաւանական վիճակացոյց չէ հրառարարուած: Իսոյց հաստատուած է թէ չինգ տարուան մէջ Հրէից թիւը մէկ երրորդ մը աւելցած է եւ 1900ին հասած է 45,885ի. եթէ բաղմաւորուի շարունակուած է, հիմա իտալիոյ թագաւորութեան մէջ 10 հազար հրեայ գտնուելու է:

Հրէից ամենէն կարեւոր համայնքը Հռոմին է, որ իսկ հաստատուած է Գրիստոնի թուականէն առաջ: Կայսերայ օրով կը բնակէին թրանսլիթիւնի կողմը, ուր Ս. Պետրոս տաճարականութիւն գտաւ Ապուլա անունով տրադարձ հրէի մը կողմէ: Ս. Գահանայապետներու իշխանութեան օրով հետզհետէ հրաման ընդունեցան նաեւ ուրիշ թաղեր բնակելու:

Տիբերիոս Կայսեր օրով թրանսլիթիւնի Հրեաներուն թիւը արդէն 8000ի կը հասնէր:

Հռոմի մէջ ամենէն աւելի հրեայ կը գտնուի. հիմա անոնք նոյն քաղաքին մէջ իւր 12,000 են, թիւրքերի մէջ 1905ին՝ 6,100, Լիվորնոյի մէջ՝ 4,200, Միլանի մէջ՝ 3,600, Վենետիկի մէջ՝ 2,850, Ֆլորանսի մէջ՝ 2,150, Ֆերրարայի մէջ՝ 1,700, Սանդուայի մէջ՝ 1000:

Հրէից կրօնական պաշտօնէից թիւը 1905ին կը հասնէր 10ի սրունք կը պաշտօնավարէին 57 Սինա-կոկաներու մէջ:

ԿՈԼՈՒԱ ԹԻՐԹԻՆ ՄԷՋ հետեւեալը կը պատմուի կրօնասէր եւ հայրենասէր ֆոլ Տէրուլէտի վրայօք, որ ամուսնու ոկիւնները վախճանեցաւ եւ անհամեմատ հանդէսով եւ ժողովրդական խանդավառ ցոյցերով թաղուեցաւ փառքի մէջ:

Օր մը Մ. Մէդիէն այցելութեան գնաց ֆոլ Տէրուլէտի, անոր Սէն-Սէպասթիէն ամառանոցին մէջ, եւ տեսաւ թէ բուռն եւ արդար զայրոյթով մը լեցուած էր ցածրագի օրագրողի մը դէմ որ զանկէ կայ վատաբար նախատած էր իր սղորմելի թերթին մէջ:

— Ես այդ մարդը կը ճանչնամ, ըսաւ Մ. Մէդիէն: Գծեալստին մէկն է, որ շատ ...ամ հաց չի կրնար հասցնել իր դաւաններուն:

Յաջորդ օրը, Տէրուլէտ, Կոյ թղթածրար մը տուաւ Մ. Մէդիէնի, որ փառքի պիտի երթար, խնդրելով որ հաճի յանձնել զայն զինք նախատող օրագրողին: Ծրարը կը պարունակէր 1000 Ֆրանքոն թուղթ մը:

ԳՍԹՈՒՆԻՔ ՄԵԶԷԴՈՒ ԷՍՍՍԼԱՐԸ (*)

(Տեվամի)

Հայկան իշուն պէօյէ տէյիլ տիր. չիւն-
քի օ կէօրիւր, իշիտիր, եօլընը պուլապիլիւր,
սահիպինի թանըր, պիր շէյին քէնտինէ գա-
րաքը օլմուշ օլտուղընը տէրխաթըր իտէր,
վէ սայիրէ: Մա մաֆիյհ հայկանըն պու իլ-
մի մահաուտ տըր, Էօեայի մահսուսէ վէ մե-
վասը մախսուսէ տայիրէսինտէն տիշարը
չըգամաշ: Հայկանտա ումուժի իսեալաւ Էօգ
տըր, օ եալընը հաստէսինէ թապի օլանը,
մատտի վէ խուսուսի օլանը թանըր. մէսէլա
ֆիլան աղաճը, ֆիլան չիշէյի կէօրիւրսէ տէ,
աղաճ վէ չիշէյին ումուժի ֆիլիքիսէ գատար
Էիւքսէլէմէզ: Պուսըն կիպի տէ քէօրէք,
քէմալը մահուլիշէթլէ պիր աթէշ Էանընտա
Էաթարագ ըսընը, հալպուքի քէնտիլիյին-
տէն պիր աթէշ Էապմագ Էախօտ Էանան ա-
թէշին սէօմէմէսի իշուն, իւզէրինէ օտուն
գոմագ կիպի պիր չէյ գաթիէն տիւշինէմէզ:

— Ինսան Սայր ու Շէրրի Մանէվիյի թա-
նըր: Ինսան Էաքաղըն էյիլիքսէն մեմնուն,
ֆէնալըգտան իտէ վիճառնէն մուլազլապ օ-
լուր: Հայկան իշուն քէնտի հաստէլէրինէ
խօշ օլանտան պաշգա էյիլիք վէ զարալը
օլանտան մատա տա ֆէնալըգ Էօգ տըր:
Շէօյէ քի, հիշ պիր հայկանտա վիճառն իւ-
թիրապը էսէրի կէօրէմէզսին: Ֆիքրին զը-
տաօը օլան հագիգաքը թանըմաղը կիպի,
իրատէթին գուվվէթի վէ գալպին մէսէրրէ-
թի օլան վազիֆիյի տէ թանըմագ, չիւնքի
խայր ու շէրրի մանէվի՝ անճագ իտրաք ու
զէքիս սայէսինտէ թանըլապիլիւր:

2. Ինսան թէագգուլ իտէր, իճատ էյլէր,
թէրագը կէօսթէրիւր, սէօյէր:

Ինսան պիզլաթ քէնտի ֆիքրինի թահիլ
էյլէր, մուլաքսէսէ վէ մուհաքէմէ իտէր, Թա-
նըտըղը էսաօր քիւլլիշէլէրտէն նէթիճէլէր
իւթիթալ իտէր, Եաքաղընը հիսապ էյլէր,
նէ՞ Էաքաղընը վէ նէ՞ իշուն Էաքաղընը
պիլիւր: Թապիթըն գուվվալը միւսթէթի-
րէսինի քէշֆ իլէ օնլարտան պիլ իսթիֆա-

տէ, ագըլարա հայրէթպախշ օլան իիթիրա
ու իյճատլարտա պուլընըր: Թէագգուլ իտէ-
պիլմէք մէլէքէսի սայէսինտէ ֆիլանուն վէ
սանաեի սահէլէրինտէ կիւնտէն կիւնէ իլէ-
րի կիտէր վէ Էէնի Էէնի իյճատլար հուսու-
լա կէթիլիւր: Աճէպա, Էալընը շու աօրը-
մըղըն պու խուսուստաքի թէրագըլէաթը
շայանը հայրէթ տէյիլ մի տիր:

Հայկան թէագգուլ իտէմէզ, հիսապ էյ-
լէյէմէզ, նէ՞ Էաքաղընը վէ նէ՞ իշին Էաքաղ-
ընը տա պիլմէզ. օ անճագ սեվգի քապիլի-
սինէ թապի տիր: Պիր հայկան հիշ պիր վա-
գըթ նէ Էաղը, նէ հիսապ, նէ թարիս, նէ
ճօղրաֆիյա. նէ իւլուժը միւսթէնէվիա վէ նէ
տէ հաթթա պիր ալֆապէ պիլէ էօյրէնէմէզ:
Իսթիրաւա պուլընմագ վէ հիշ պիր Էաքի
քիւրագը կիսթիքիսէ: Պու կիւնքի գուշ-
լար Էուվալարընը, թամ իսիգաթըն ֆէրտա-
սը կիւնիւնտէ Էաքըլան շէքլ ու սուրէթտէ
Էաքաղըր:

Էվվէթ, ինսան, հայկանաթըն հաստէ-
լէրինտէն, գուվվէյի մուսապիլիւրէսինտէն
վէ թէխաթիւլաթը մահաուսէսինտէն պիլ
իսթիֆատէ, օնլարըն պաղը նագալընըն
իսլահնա, պաղի Էէնի շէյլէրէ իթիհատընա
միւվէֆֆապ օլապիլիւր, ֆագաթ հայկան
Էէնիլիլիսէն հիշ պիր թէրագըլա միւսալու
տէյիլալիւր: Պէշէր օնը իտարէ վէ թէհիլպ
իտէր, լաքին օ, ֆիքրի թէշէպպիւստէն պի
պէհրէ տիր:

— Եալընը ինսան թէքէլիւմ իտէր:
Ինսան աղ ու իտրաքը սայէսինտէ հէմ շի-
ֆահիլ վէ հէմ տէ քահրիրի քէլամա, նութ-
գա մալիք տիր: Տիւշիւնտիւլիւնիւ սայիր-
լէրինէ տէ նագլ իթմէք նիյեթի սարիհա
վէ հագըղիյէսի Էալընը ինսանտա մէվճուտ
տըր: Պաշգալարընը տիւշիւնտիւլէրինի
տէրք իտէր, պիր վագըթ վագը օլմուշ օլան
վէ հիշ պիր սուրէթլէ քէնտի թապիթըլա
միւնապաթը պուլընմայան շէյլէրի սէօյէր:

Հայկան հիսա իթտիյի մահուլիշէթի վէ
Էա էլէմի պէյան իթմէք իւզըն, զայրը իլ-
թիյարի օլարագ, իշֆի սիյահ էյլէր, ֆագաթ
ֆիքրիտէն մահուլա պուլընտաղը հատէպիյ-
լէ լիսանտան տա մահուլա տըր: Էն էյի

(*) Տես թիւ 132, էջ 77

թէր պիտէ օլընմըշ պիր բարաղան պիտէ գու-
րուլը պիր մաքիմասան ֆարպը պիր շէյ տէ-
յիլ տիր: Հալպուքի էն ճահիլ ֆարպ օլու-
նան պիր վահշի պ'լէ, տիւշիւնտիւշիւնիւ
իֆատէյէ գատիր տիր:

Յ. Եալընըզ ինսան հարաքէթինտէ սէր-
պէսթ տիր: Ինսան գարշըսընա չըգան միւսի-
թէլիֆ շէյլէրտէն պիրինի ինթիսապա հիւրը
տիր: Պիր շէյ եարսըղը վազըթ քէնտի քէն-
տինէ տէյէպիլիր քի, իսթէրսէիսիմ եաբ-
մազըրմ:

Հայվան իսէ սէրպէսթ տէյիլ պիր. օ,
պիր քէօր սեկզի քապիինին տէլալէթինէ
թապի տիր քի տիւշիւնմէյէ վէ ինթիսապ
էթմէյէ միւսասատէ էյլէմէզ: Պու սէպէպէ
մէպնի տէ հարաքէթընտան տօլայը մէսուլ
տէյիլ տիր: Պիր եանըլըզ իլլէտիքտէն սօն-
բա հայվանա վէրիլէն ճէգանըն մագաստը,
հիսս իթտիլի աղըրնըն սէպէպիլլէ եինէ օ
շէյէ տիւշմէքտէն մէն իթմէք իշուն տըր:

— Նիհայէթ, ինսանտա Ալլահա տայիր
պիր ֆիքիր վար տըր, օ, ֆիքրինի քէնտի
խալիզի օլան Ալլահա գատար եիւքսէլլէթ
պիլիր վէ օնը թալիմ իթմէյէ գապիլլիլէթի
վար տըր: Ինսան պիր ալսրէք, կիլէնէք պիր
եօմը իւմիտինի հայիլ տիր, վէ պու խասի-
յէթ ինսանտ օ տէրէնէ թապիի տիր քի
էսկի բութէրէսթլէր ինսանը սահիլի մեզ-
հեպ պիր հայվան եօլընտա թարիֆ իտէր-
լէրտի:

Պագընըզ, թապէն. վէ գուվվէթէն հայ-
վանաթտան զիյատէ զաիֆ օլմասընա բաղ-
մէն, ինսան օնլարը թահթը զապթընա ա-
լապիլիյօր, օնլարը թէնիս իսիյօր, քէնտի
իհթիյաճ ու միգաճընա խըտմէթ իթտիրէ
պիլիյօր: Ինսան, սայիր մախլուգաթը ար-
զուսընա կէօրէ գուլլանմաղա գատիր պար-
զը կիպի, հայվանաթը տա գուլլանըյօր: Այրը
այրը բուպար իսիյտիկինտէ քէնտիսինին
եիւզ միսլի գուվվէթէ մալիք օլան պիր սը-
ղըր սիւրիսալնիւ էն քիւշիւք պիր չօճուզ
պիլէ իտարէյէ քեաֆի տիր: Պու հիւքմիւ
ինսանա պախշ էյլէյէն նէ տիր: Օնըն ճիւ-
մի օլտուղ. պու թապիի տիր վէ զայէթ ա-
իքեար տըր: Ինսանը աիկէր հայվանաթա

ֆայիգ զըլան օնըն բուհը տըր, բուհը միւս-
րիֆի ալր, քի սատէ տիր վէ ճէնապը Ալլա-
հըն սուրէթինտէ խալզ օլուսմըշ աըր:

Ինսան խիլգաթտա պիր մէվճուտիյէթի
եէկեանէ տիր, օ, քէնտի իւզէրինտէ ճիւ-
մանի վէ բուհանի հէր իքի թապիաթը տա
ճամի տիր, շէյլէ քի հաստէլէրի վատիթա-
սըյլա ալէմի ճիւմանի իլէ վէ իտարազը վա-
սիթասըյլա տա ալէմի բուհանի իլէ մընա-
սէպէթտէ պուլընըր:

(Մապաի վար)

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՌՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ.— Վսեմ:
ձեռնարի Կարգինալը, Գահերէց Ժողովոց Ժո-
ղովն (Congrégation du Concile), Կարճատու հի-
ւանդուլթեմէ մը վերջը վարճանեցաւ: Թէեւ վսեմ:
Հանգուցեալը, քաղաքական դեր մը կատարած չըլ-
լալով, Սուրբ Ժողովն Հանրածանօթ անգամներէն
շէ, սակայն շատ հմտագոյններէն մին է: Ս. Պիոս
Ժ. ին մեծապէս սիրելի էր իր հեզ և ամուր նկարագրին
համար: Իր մահուամբ Կարգինալաց Թիւր Կ'իշնէ Յճի,
որոնց 30ը իտալացի են, իսկ 2ձը օտար:

Կաթոլիկէ Գործակցութեան Հսովի վարչու-
թիւնը իրեն նոր նախագահ ընտրեց Փիօ Ֆոլքի
ազնուականը: Ընկերութեան գիւտը կազմակերպ
միտաձայն հաւանութեամբ ժողովրդական Միութեան,
ընկերական-սոստանական Միութեան, ընտրական Միութե-
ան եւ Երիտասարդութեան Իսլամական
պատուիրականներուն:

Նորընտիր նախագահը շրջաբերական նամակ մը
ուղղեց Հսովի բոլոր ժողովրդագետներուն, որուն մէջ
կ'ըսէ թէ՝ բարձրագոյն իշխանութեան հաստատու-
թիւնը ընդունելէ յետոյ իրեն պարտք կը համարի
ամէն բանէ առաջ իր մեծարանքը մատուցանել
քաղքին ժողովրդագետներուն:

Ապա Մ. Փիօ Ֆոլքի կաւեյցնէ.

«Ես համոզուած եմ որ մեր կազմակերպութեան
կենդանատու զօրութեան կեդրոնը ժողովրդագետու-
թիւնն ըլլալու է: Հսովն է որ ամէն ճշմարիտ Կաթո-
լիկէ կը գտնէ հոգեւոր միթմարութիւն, Աստուծոյ
խօսքը, ընկերակցութեան համար պէտք եղած ուժը:

«Եւ ժողովրդագետութեան մէջ կը կազմակերպուի
քրիստոնէական ճշմարիտ զգացումը մասնակցու-
թեամբ աշխատէն կրօնական գործերուն, գործը
ժողովրդագետաց եւանգելիստի ու բարեկամութիւնը
հաստատուի են: Եկեղեցւոյն օրինաց գրօտրութեամբ
յառաջ եկած եղբայրակցութիւնը՝ հաւատացեալաց
մէջ հաստատուելու համար:

«Հասկանալի է, որ ընկերութեան ամէն գործերը պիտի յաջողին, երբ անոր անդամները ժողովրդապետութեան մէջ ընդունին հոգեկան առաջին դասադասակարգութիւնը, և կապով ու պատրաստ ըլլան արիւրաւ յանձն առնելու այն զոհողութիւնները, որ կարենաւ են ամէն բարի գործերու կատարման համար»:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Արեւելեան Անաստուրի վարչութեան խնդիրը, որ ցարդ ծանօթ բանակցութեանց առարկայ եղաւ, նպատակաւ կերպով և վերջնականապէս լուծուած է: Ինչոր կէտերուն մասին չամսօմայութիւն գոյացաւ:

*. Ի՛նչամ գոհութեամբ կը ծանուցանէ բարենորոգմանց մասին գոյացած համաձայնութիւնն և կ'ըսէ թէ այլեւս Թուրքիոյ և Ռուսիոյ միջեւ անհամաձայնութիւն մը չկայ: Ռուսիոյ հետ բարեւոյ յարաբերութիւններ, մանաւանդ այս միջոցին, Օսմանեաններուն համար շատ իմաստուն և նպատակաւոր մար քաղաքականութիւն մ'է, որով երկրորդ կ'ազատի ներքին ու արտաքին ամենէն ծանր մտահոգութիւններէն: Օսմ. կառավարութիւնն այլեւս ուղղածին պէս կրնայ գործադրել Արեւելեան Անաստուրի բարենորոգումները: Բէյամ կը յարէ.— «Սահմանադրական ներկայ վարչութիւնը բարենորոգումներէ զատ ուրիշ ինչ քաղաքական կրնայ ունենալ: Միթէ բռնակալութեան շրջանին մէջ ենք որ մեր կառավարութիւնը բարեւ ու չարը չկրնայ զանազանել, և մեր Հայ հայրենակիցներուն ուղղածն ընելով, արեւելեան նահանգներուն անգործութիւնն ու բարեկեցութիւնն ապահովով մեր գոյութիւնը չազատէ այդ վտանգներէն»:

*. Օսմ. համալսարանին մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ թուրք կիներու յատուկ դասընթացքի մը բացումը: Ներկայ էին 250 կիներ, կրթական նախարարի խոհրդականը ճառ. մը խօսելով թուրք այս դասընթացքին օգուտներն և ըսաւ թէ անցեալին մէկ սխալն է որ այսպիսի ձեւերով մը տեղի չէ ունեցած միջեւ հիմա Յետոյ իմայիլ Հազգը պէյ սկսաւ առաջին դասախօսութեան:

*. Բարիդէն կը հեռագրուի Փետր. 10 թիւով.— Վերջին պահուն ծանր անհամաձայնութիւն մը յառաջ եկաւ Երբեակ Զինակցութեան և Երբեակ Համաձայնութեան տերութեանց միջեւ, որովհետեւ այս վերջինները կ'ուզեն ճնշողական միջոցներ գործադրել Թուրքիոյ հանդէպ, որուն զճառապէս կը հակառակին Երբեակ Զինակցութեան տերութիւնները: Արդարեւ հաւաքական գիւմուսին յապաղումն ուրիշ պատճառ չի կրնար ունենալ, քանի որ բոլոր տերութիւնք սկզբամբ համաձայն են կղզիներու խնդրոյն մասին: Մանաւանդ Ֆրանսա, որ կ'ուզէ Յունաստանի դէպքի տղեկցութիւնը պահպանել և տնտեսական մեծ մասնէ շահել ռուս Թուրքիոյ մէջ, այն տերութիւնն է որ ամենէն աւելի կը պնդէ ճնշումի վրայ, բայց կը յուսացուի թէ, կ'ըսեն քաղաքական շրջանակներու մէջ, ետ պիտի կենայ իր տեսակետին և հաւաքական ծանուցագիրը պիտի կրնայ շուտով յանձնուի Աթէնքի և Կ. Պոլսոյ 'Իսհիճնեւուն:

*. Կառավարութիւնը Փետր. 11ին իրիկունը Մամուլին հաղորդեց Արեւելեան նահանգներու բարենորոգմանց ծրագրին ամփոփումը:

Այս ծրագրին համեմատ Արեւ. Անաստուրի նահանգները քննական երկու օրանակի պիտի բաժնուին. կարգուելիք երկու ընդհ. քննիչներ փոքր պետութեանց հպատակներէն պիտի ընտրուին, ընկարծակ իրաւասութիւններով:

Տեղական լեզուներն ալ պիտի գործածուին պատշտական յարաբերութեանց մէջ:

Խաղաղութեան ասեմ ամէն անհաս զինուորական ծառայութիւնը պիտի կատարէ իր բնակավայրին ենթակայ եղած զինուորական քննչութեան օրանակին մէջ: Տեղական ընտրութիւնները իսլամ եւ ոչ-իսլամ անհասներու թիւին համեմատութեամբ պիտի կատարուին: Հանրային պատշտականներու ընտրութեանց մէջ իսլամ եւ ոչ-իսլամ հպատակները հաւասարութիւն պիտի վայելեն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դէպքեր եւ սկզբունքներ	97
Պիւ վանդինին «գարձ»ը	99
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Միջնութիւնը	100
Տեառն Կամբասայ Քանակային պատմութիւն Օսմանցոց	102
Եօթնեակ Քրիստոսէի	104
Ազգ եւ Կոմի	106
Այլեւայլ	107
Գաթուիք Մէգիէպի էսասլարը	110
Տեղեկագրական	111

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

ՏՆՍՐԵՆ-ԽԱՐԱԳՐԱԳԵՐ

ԳԵՌԳ Ծ. ՎԱՐԴ. ԲԵՐԶԻՊԵՆԵԱՆ

ՅՈՎ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

Տպագր. Կ. Անճապանց. Հարաքարքի, Բիւր. Պարսկ փողոց Եւ Ծ. Կ. Պարսկ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ. արծ. վեցամսեայ՝ 20 .— մէկ թիւ՝ 1 դհկ. .— Արսասան-
ման տար. 3ր. 10. վեցամս. 5 .— Վճարմունք կանխիկ են :

ՀԱՍՑԷ .— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5. Պայրաւ փողոց 5, 4.
Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— 1.— Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու եւ
յօդուած: 3.— Կեղծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4.— Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: 5.— Յօդուածներու
ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6.— Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոյժ ի միասին ղրկել:

Տարր. Սկզբունք Քրիստ. Վարդապետութեան. գին 2 դհկն.:

Տէր Կոմիտաս Քահանային վարքը. գին 5 դհկն.:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ ամենայ-
նի ճոխ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար: Կը տպուին ամեն տե-
ռակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարդեր, քարգ-ապրէսներ,
մահազգներ, եւն. եւն.: Գիները անմեղելի կերպով աժան են: Գեղեցկագիտական ճա-
ջակի և տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյս գոհ պիտի
նան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 130.000.000 de couronnes

Réserves: 40.000.000

SIÈGE CENTRAL à VIENNE : I. Schottenring

SUCCURSALES EN AUTRICHE-HONGRIE

Agram, Amstetten, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegenndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Pölten, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwittau:

SUCCURSALES EN TURQUIE :

Constantinople et Smyrne.

La Succursale de Constantinople (avec Siège de Galata, Place du Pont de Karakeuy et Agences à Stamboul, Péra et Scutari) fait toutes opérations de banque, telles que:

Avances en Compte-Courant nanties par des titres ou des effets de commerce.

Avances sur Marchandises.

Achat et vente de change sur l'Etranger.

Escompte d'effets de commerce.

Emission de chèques, et de lettres de crédit.

Ordonnancements télégraphiques sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement d'effets sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages.

Ouverture de Comptes-Courants, ainsi que d'accréditifs simples et documentaires.

Exécution d'ordres de Bourse.

Garde de valeurs publiques etc. etc.

Caisse d'Epargne.

Locations de coffre-fort.